

Beleidskader bestrijding laaggeletterdheid 2020-2023

Gelijke startkansen voor iedereen

*Beleidskader bestrijding
laaggeletterdheid 2020-
2023*

*Steenbergen, november
2019*

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	3
INLEIDING.....	4
SAMENVATTING.....	5
1 DE BASIS: FEITEN & CIJFERS LAAGGELETTERDHEID	6
2 ONTWIKKELINGEN EN WETTELIJKE KADERS.....	10
3 LEIDENDE PRINCIPES	12
4 WAT WILLEN WE BEREIKEN?.....	14
5 ORGANISEREN EN FINANCIEREN.....	16

**2,5 neosjilm eemsen ni derandNel
behnbe tgore eoitme etm
zeeln, hrjivcen fo/ne keeernrn.**

[\(YouTube-link\)](#)

INLEIDING

Taalvaardigheid is nodig om mee te kunnen doen; zowel in het onderwijs, als op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Hetzelfde geldt voor digitale en rekenvaardigheden. Als iemand deze vaardigheden niet goed beheerst, heeft hij of zij een achterstand op degenen die deze vaardigheden wel beheersen. Dan wordt het lastiger om zaken goed te begrijpen en te regelen.

Het ontbreken van basisvaardigheden in taal of rekenen wordt een maatschappelijk probleem als het leidt tot bijvoorbeeld schuldenproblematiek, (langdurige) armoede of gebrekkige maatschappelijke participatie. Er ontstaat een vorm van kansenongelijkheid die de Nederlandse maatschappij naar schatting 1,13 miljard euro per jaar kost¹.

Het ontbreken van deze vaardigheden vangen we onder de naam 'laaggeletterdheid'.

Laaggeletterdheid is het te veel moeite hebben met lezen en schrijven om voldoende te kunnen functioneren in het dagelijks leven. Het niveau van vaardigheden ligt onder het niveau van het VMBO (taalniveau 2F). Iemand kan dan bijvoorbeeld niet zelf een treinkaartje kopen, geen veiligheidsinstructies of bijsluiters van medicijnen lezen of formulieren invullen. Vaak zijn ook rekenen en/of digitale vaardigheden een probleem. Mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen verbergen dit meestal omdat ze zich hiervoor schamen. Laaggeletterd zijn is een taboe.

Laaggeletterdheid onderscheidt zich van analfabetisme, waarbij mensen helemaal niet kunnen lezen en schrijven.

Bron: Stichting Lezen & Schrijven

Het is voor een overheid belangrijk om actief werk te maken van de bestrijding van laaggeletterdheid. Het draagt bij aan de zelfredzaamheid en het welzijn van inwoners. De aanpak van laaggeletterdheid vergroot de perspectieven op arbeids- en maatschappelijke participatie van inwoners. De winst die hiermee wordt behaald, wordt bepaald door de verbinding met armoedebeleid, het uit de bijstand komen en werk vinden, schuldsanering, maar ook voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en onderwijs.

Vroegtijdige bestrijding van laaggeletterdheid draagt er toe bij dat laaggeletterdheid minder van generatie op generatie wordt doorgegeven. Vooral dat laatste is van belang om te zorgen dat het aantal laaggeletterden in Steenbergen niet toeneemt. De bestrijding van laaggeletterdheid is daarmee bij uitstek een lokale aangelegenheid. Preventie is het sleutelwoord.

Leeswijzer

Dit document beschrijft onze visie op het belang van taalbegrip in onze maatschappij en de samenhang van thema's in de bestrijding van laaggeletterdheid.

Zowel in de tekst als in enkele voetnoten zijn 'digitale links' opgenomen: koppelingen met websites. In digitale vorm geeft dit beleidskader wat makkelijker toegang tot aanvullende informatie.

Op pagina 5 vindt u een korte samenvatting met de grote lijnen. Vanaf pagina 6 vindt u feiten en achtergrondinformatie over laaggeletterdheid, de verbinding met bestaande ontwikkelingen en de wettelijke kaders. Daarna volgen de leidende principes, wat we ermee willen bereiken, hoe we dit willen realiseren en tot slot de sturingsmechanismen van dit beleidskader laaggeletterdheid.

¹ Bron: PwC (2018): *Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid*

SAMENVATTING

De mate van laaggeletterdheid in Nederland verschilt per regio. Uit landelijk onderzoek blijkt dat Steenbergen een bovengemiddeld aantal laaggeletterde inwoners heeft. In Steenbergen werken we op diverse terreinen, met diverse partners en initiatieven aan de bestrijding van laaggeletterdheid. De ervaring leert dat de bestrijding van laaggeletterdheid een lange adem vraagt en voldoende aandacht voor het bundelen van krachten op de diverse thema's.

Voorliggend beleidskader bestrijding laaggeletterdheid 2020-2023 besteedt vanuit die diversiteit integraal aandacht aan laaggeletterdheid. Het bouwt voort op bestaande beleidskaders, waarbij de veerkracht van inwoners om mee te kunnen doen in de maatschappij centraal staat. We willen dat inwoners van Steenbergen volwaardig mee kunnen doen in onze maatschappij.

Samengevat zijn de uitgangspunten van dit beleidskader als volgt:

- Preventie voorop
- Taal*behoefte* staat centraal; niet het taalaanbod
- Integrale aanpak en doorgaande leerlijn 0-100: levenslang en 'levensbreed' (op alle levensdomeinen)
- Taalplezier als basis voor participatie
- We sluiten aan bij bestaande beleidskaders en de Onderwijsagenda Brabantse Wal
- We werken met uitvoeringsprogramma's om de voortgang te bewaken

Met deze uitgangspunten op het vizier werken we de komende jaren aan het versterken van de basis, het vergroten van bereik en het organiseren van betrokkenheid.

We maken de keus om de grote ambitie van een inclusieve samenleving – waarin iedereen over voldoende basisvaardigheden beschikt om mee te kunnen doen – te vertalen naar kleinere doelen. Met kleine(re) stappen kunnen we doelgerichter werken en ook beter zien welke resultaten we hiermee behalen.

We werken daarbij aan de hand van pijlers die zijn gebaseerd op een aantal taken en thema's waar gemeente Steenbergen:

- een wettelijke verplichting heeft;
- al beleidskaders voor heeft vastgesteld, dan wel waar gemeente bij betrokken is;
- en/of waarop de gemeente daadwerkelijk invloed kan uitoefenen vanuit welzijnswerk en de integrale toegang sociaal domein.

Deze taken en thema's zijn onder andere op gebied van voor- en vroegschoolse educatie (VVE), leerplicht, armoedebestrijding, volwasseneneducatie en participatie.

Per 2020 wordt er door het Rijk meer regie en verantwoordelijkheid neergelegd bij lokale overheden. Dit beleidskader bestrijding laaggeletterdheid 2020-2023 geeft vorm aan die regie en verantwoordelijkheid.

Inhoudelijke sturing op de bestrijding laaggeletterdheid geven we onder andere vorm door de diverse uitvoeringsprogramma's, regelingen en afspraken die voortvloeien uit dit beleidskader bestrijding laaggeletterdheid 2020-2023. Via SiSa-verantwoording rapporteren we over de inzet van middelen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld, zoals (G)OAB en RMC-middelen. Maar bovenal heeft de gemeenteraad de mogelijkheid om middels de gemeentelijke begroting (bij) te sturen op de lijn die met dit beleidskader wordt uitgezet.

1 DE BASIS: FEITEN & CIJFERS LAAGGELETTERDHEID

In Nederland zijn 2,5 miljoen mensen vanaf 16 jaar laaggeletterd. Zo'n 1,9 miljoen mensen hebben moeite met (digi)taalvaardigheden. Dat is 11% van de Nederlandse bevolking ouder dan 16. De resterende 600.000 heeft vooral moeite met rekenvaardigheden.² Tweederde van de groep laaggeletterden is van Nederlandse afkomst.

Regionale verschillen

De mate van laaggeletterdheid in Nederland verschilt per regio. Uit het onderzoek van Stichting Lezen & Schrijven en het ROA³ blijkt dat Steenbergen een bovengemiddeld aantal laaggeletterde inwoners heeft. Scholen en gemeenten krijgen geld van het Rijk om achterstanden van kinderen te voorkomen en te bestrijden. Met behulp van een indicator die is ontwikkeld door het CBS is een nieuwe verdeelsystematiek⁴ voor dit geld ingevoerd. Zo wordt het geld de komende jaren herverdeeld over het land, waardoor het terecht komt op plekken waar de achterstanden het grootst zijn.

Gemeente Steenbergen heeft met deze verdeelsystematiek in 2019 het zesvoudige budget toegekend gekregen ten opzichte van 2018: van ruim € 50.000 naar ruim € 300.000. Deze onderwijsachterstandmiddelen zijn geormerkt en worden jaarlijks verantwoord aan het Rijk op rechtmatigheid en doelmatigheid, aan de hand van de SiSa-systematiek⁵.

Risicofactoren laaggeletterdheid⁶

Een exact percentage laaggeletterdheid op het niveau van wijken of (dorps)kernen is niet te geven. Dit komt omdat de aantallen in de analyse dan te klein worden om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Wel kunnen we een aantal risicofactoren onderscheiden die sterk samenhangen met laaggeletterdheid. Op plekken waar deze risicofactoren samenkomen, is het te verwachten dat er meer laaggeletterden wonen en dus te bereiken zijn.

1. Opleidingsniveau: opleidingsniveau is een risico indicator voor laaggeletterdheid. Bij mensen met een laag opleidingsniveau komt laaggeletterdheid veel vaker voor dan bij mensen met een hoog opleidingsniveau.
2. Leeftijd: laaggeletterdheid komt vaker voor in hogere leeftijdsgroepen. Dit komt enerzijds door verlies van vaardigheden en anderzijds door beperktere scholing op jonge leeftijd. Bij de bepaling van aantallen laaggeletterden wordt soms alleen gesproken over de beroepsbevolking (tussen 16 en 65 jaar). Echter, hoe meer ouderen ergens wonen, des te noodzakelijker een aanpak van laaggeletterdheid.
3. Soort opleiding: laaggeletterdheid komt veel vaker voor bij mensen met een beroepsopleiding (bijvoorbeeld mbo) dan bij mensen met een algemene opleiding (bijvoorbeeld havo/vwo).
4. Arbeidsmarktstatus: laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen die geen werk hebben. Bij studenten en fulltime werkenden komt laaggeletterdheid minder vaak voor.
5. Beroep: laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen die een beroep hebben met een lage sociale status, zoals ongeschoold werk of fabrieksarbeid.
6. Migratiestatus: bij allochtonen komt vooral bij de 1e generatie laaggeletterdheid veel voor. Een andere risicogroep zijn jongeren met een allochtone migratie achtergrond.

² Bron: Algemene Rekenkamer (2016): *Aanpak laaggeletterdheid*

³ ROA: Research center voor onderwijs en arbeidsmarkt – Maastricht University

⁴ [CBS: herziening gewichtenregeling fase 4](#)

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/uitwisseling-financiele-gegevens-met-sisa-en-iv3/single-information-single-audit-sisa>

⁶ Bron: Stichting Lezen & Schrijven i.s.m. ROA (2016): *Regionale spreiding laaggeletterdheid*

Laaggeletterdheid begint bij taalachterstand op jonge leeftijd⁷. Een groot aantal kinderen en jongeren (tot 18 jaar) verlaat het onderwijs zonder het vereiste taalniveau te beheersen. Dit blijkt uit onderzoek dat Ecbo⁸ in opdracht van Stichting Lezen & Schrijven heeft uitgevoerd.

Het gaat hierbij om ruimt 10% van de groep 8-leerlingen, 9 tot 19% van de vmbo-leerlingen, 36% van de mbo2 leerlingen en 15% van de mbo3-leerlingen. Samengenomen loopt tenminste 1 op de 10 kinderen op deze manier het risico om als laaggeletterde volwassene de arbeidsmarkt te betreden.

Nederland heeft meer laaggeletterden dan leerlingen in het primair onderwijs

In 2017 zaten er 1,5 miljoen leerlingen in primair onderwijs. Het aantal laag-geletterden in Nederland is dus groter dan de totale populatie van het primair onderwijs. Om alle laaggeletterden tegelijkertijd scholing aan te bieden zou een systeem nodig zijn met een grotere omvang dan het primair onderwijs.

(bron: Sardes 2019)

Lokale situatie

In Steenbergen werken we op diverse terreinen, met diverse partners en initiatieven aan de bestrijding van laaggeletterdheid. Zo hebben we voor- en vroegschoolse educatie (VVE), de Voorleesexpress, de Bibliotheek op School (dBoS) en het Taalhuis als het gaat om het verkleinen van taalachterstanden en het vergroten van leesplezier. Verder zijn er ook minder zichtbare initiatieven van bijvoorbeeld hulpouders op school of burens die elkaar helpen op het gebied van taal- en rekenvaardigheden. Medewerkers van de integrale toegang zijn geschoold in het herkennen van laaggeletterdheid bij hulpvragers. Scholen in het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO) werken samen om vooral het taalbegrip bij kinderen te vergroten, waardoor voor hen betere onderwijskansen ontstaan. Maar ook de leerplichtambtenaar heeft een belangrijke rol met het vroegtijdig signaleren van (dreigende) schooluitval: laaggeletterdheid kan een onderliggende reden zijn waarom jongeren verzuimen en uiteindelijk uitvallen. Zowel de inzet van de leerplichtambtenaar als het organiseren van VVE(-beleid) zijn overigens wettelijke verplichtingen voor gemeenten.

Armoede en schulden

In het welzijnswerk en onze integrale toegang sociaal domein zijn de gevolgen van laaggeletterdheid voor inwoners en gemeente misschien wel het meest zichtbaar. Inwoners die beschikken over voldoende basisvaardigheden, hebben vaak moeite met het begrijpen en regelen van zaken. Dit vergroot het risico op armoede en schuldenproblematiek.

Van 'armoede' bestaan uiteenlopende definities. De gemeente Steenbergen gaat uit van een brede definitie die niet alleen de financiële kant belicht. Armoede is namelijk een complex verschijnsel, waarvan verschillende oorzaken als een laag inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, (psychische) gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving nauw met elkaar zijn verweven. Er is vaak sprake van meervoudige problematiek. Armoede en schulden belemmeren mensen bij het volwaardig meedoen in de samenleving. En dat levert weer een verhoogd risico op eenzaamheid op.

De gemeente Steenbergen kent momenteel de volgende (inkomensondersteunende) regelingen:

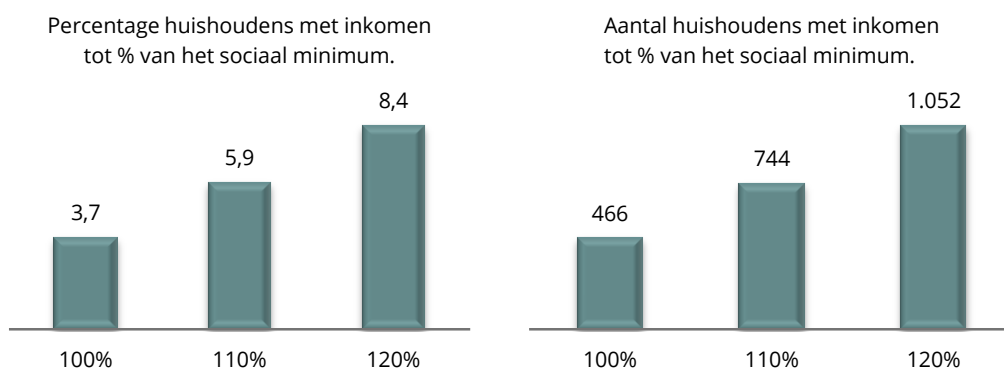
- Individuele bijzondere bijstand
- Collectieve zorgverzekering

⁷ Bron: Matute e.a.,(2012)

⁸ Ecbo: Expertisecentrum Beroepsonderwijs

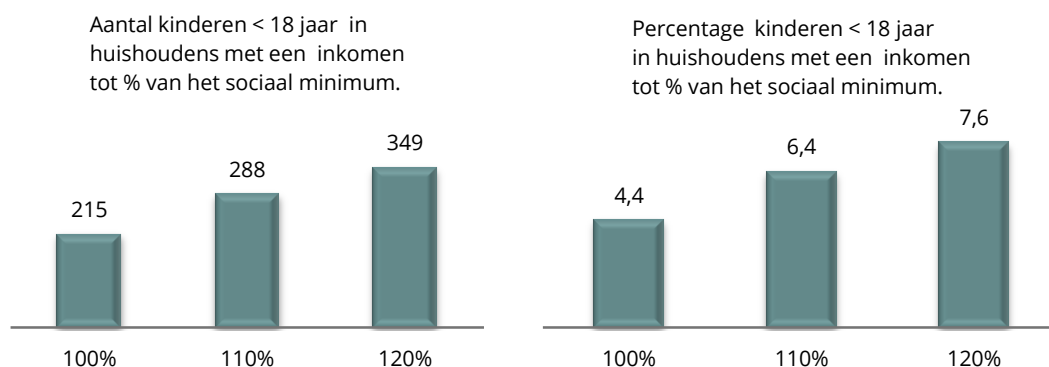
- Individuele inkomenstoeslag
- Regeling sociaal culturele bijdrage
- Regeling ter bevordering van maatschappelijke participatie door schoolgaande kinderen
- Individuele studietoelage
- Tegemoetkoming kosten kinderopvang op basis van een Sociaal Medische Indicatie.
- Schuldhulpverlening
- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
- Noodfonds

In Steenbergen behoort 8,4% van alle huishoudens tot de doelgroep van het armoedebeleid (een inkomen tot 120% van het wettelijke sociaal minimum). De totale doelgroep voor het minimabeleid bestaat uit 1.052 huishoudens:

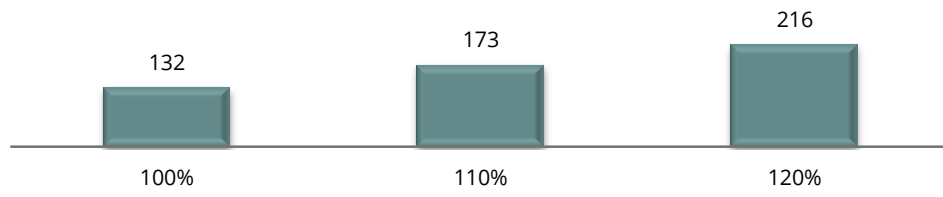

(Bron: Stimulansz Minimascan 2019)

In Steenbergen groeien 4.182 minderjarige kinderen op, daarvan groeien 349 minderjarige kinderen in armoede op. Het betreft kinderen in huishoudens met inkomens tot 120% van het sociaal minimum. De gegevens van 2019 presenteren een beeld dat 8,3 % van de Steenbergse minderjarige kinderen in armoede opgroeien. In heel Nederland is dat 10,1 %.

Aantal huishoudens met kinderen
< 18 jaar en een inkomen tot %
van het sociaal minimum.

2 ONTWIKKELINGEN EN WETTELIJKE KADERS

De afgelopen jaren is de aandacht in het sociaal domein vooral uitgegaan naar de transitie van de drie grote domeinen: Wmo, Jeugd en Participatie. Inmiddels zijn we als gemeente meer bekend met deze domeinen en zien we dat vraagstukken regelmatig meer dan één domein betreffen, meerdere gezinsleden raken en/of dat oplossingen verschillende financieringsstromen kennen die niet altijd door gemeente beïnvloedbaar zijn. We zijn als gemeente echter wel verantwoordelijk voor het welbevinden van onze inwoners.

Er bestaat in gemeente Steenbergen op dit moment nog geen beleidskader dat integraal aandacht besteedt aan laaggeletterdheid. Het beleidskader bestrijding laaggeletterdheid 2020-2023 haakt aan op diverse andere kaders, die al wel eerder door de gemeenteraad zijn vastgesteld:

- Beleidsplan 'Sociaal Domein gemeenten Brabantse Wal' 2018-2021
- Beleidskader zorg voor jeugd 2018-2021- 'koersvast, op weg naar verbinden'
- Plan van aanpak 'Kwaliteitsimpuls welzijnswerk Steenbergen' – februari 2018
- Nota 'Steenbergen Vitaal'; 2018
- Bestuursopdracht Transformatie Sociaal Domein (2019)
- Visie op Dienstverlening (2019)
- Onderwijsagenda Brabantse Wal (2019)
- Lokale uitwerking bibliotheekbeleid gemeente Steenbergen 2018

Ook nieuw beleid heeft raakvlakken met bovengenoemde beleidskaders: de 'Nota arbeidsmigratie' is in september 2019 opiniërend aan de gemeenteraad is aangeboden en het Beleidsplan Schuldhulpverlening 2019-2023 wordt ter besluitvorming in december voorgelegd aan de gemeenteraad. De opgesomde beleidskaders hebben gemeenschappelijk dat ze *veerkracht*, of *positieve gezondheid* – het vermogen om zelf problemen op te lossen – als belangrijke voorwaarde zien om mee te kunnen doen in onze maatschappij.

Centrale uitgangspunten van de Visie op Dienstverlening en de Bestuursopdracht zijn bovendien dat we als gemeente aansluiten bij de leefwereld van onze inwoners, de 'beweging naar voren' maken met onze dienstverlening en ondersteuning en dat in gezamenlijkheid met andere partners doen. Op basis van bovengenoemde kaders zien we een drietal belangrijke ontwikkelingen om op voort te bouwen:

- De vraag van een inwoner staat centraal en wordt bekeken in samenhang met diens omgeving.
- Daar waar mogelijk ontwikkelen we een collectief aanbod op individuele vragen – we bundelen kennis en slagkracht.
- We willen daarnaast zoveel mogelijk kennis en slagkracht 'naar voren brengen': dicht bij inwoners, laagdrempelig en zo vroeg mogelijk beschikbaar.

Tot slot heeft gemeente Steenbergen – naast de lokale kaders - ook te maken met een aantal door het Rijk opgelegde wettelijke verplichtingen, die voorwaardelijk zijn voor de bestrijding van laaggeletterdheid:

- In 2020 moet de uitbreiding van VVE-aanbod naar 16 uur gerealiseerd worden. Wij ontvangen hiervoor onderwijsachterstandmiddelen; zogenaamde (G)OAB-gelden.
- Daarnaast zijn we verplicht om voortijdig schoolverlaten aan te pakken, met de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC-middelen)
- De Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) regelt de organisatie van verschillende vormen van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Gemeenten krijgen jaarlijks budget op basis van

deze wet voor het inkopen van cursussen gericht op het verbeteren van de Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden. Het mogen alleen cursussen zijn bestemd voor volwassenen vanaf 18 jaar die niet inburgeringsplichtig zijn. Gemeente Breda is de centrumgemeente voor de WEB-middelen in West-Brabant. In de afgelopen jaren is daarnaast met het actieprogramma 'Tel mee met Taal' een extra impuls gegeven door het Rijk aan de bestrijding van laaggeletterdheid.

De besteding van de (G)OAB-, WEB- en RMC-middelen moet jaarlijks verantwoord worden aan het ministerie van OC&W. Geld dat niet besteed wordt, vloeit terug naar het Rijk. Door te werken met een uitvoeringsprogramma of plan van aanpak en deze te onderbouwen met een begroting, zorgen we voor een zo optimaal mogelijke inzet van deze middelen.

3 LEIDENDE PRINCIPES

De ervaring leert dat het bestrijden van laaggeletterdheid een lange adem vraagt; laaggeletterdheid is soms lastig te herkennen en nog lastiger bespreekbaar te maken. Mensen vertellen niet makkelijk uit zichzelf dat ze niet goed kunnen lezen, schrijven of rekenen. Er is sprake van schaamte.

Taal-, reken- en digitaalvaardigheden maken echter zelfredzaam en zijn daarom van wezenlijk belang voor iedere inwoner van Steenbergen. Voortbordurend op de kaders zoals in hoofdstuk 2 genoemd, kent dit beleidskader een aantal leidende principes:

Preventie voorop: gelijke startkansen

Om kansengelijkheid als gevolg van laaggeletterdheid te verkleinen is een goede basis essentieel. 'Gelijke startkansen' kunnen de verschillen in vaardigheden tussen jonge kinderen beperken en onderwijskansen vergroten. Taalplezier en taalvaardigheid gaan hierbij hand in hand.

Is die basis eenmaal gelegd, dan is het belangrijk om kinderen en jongeren ook taalvaardig te houden. Aansluiten bij de persoonlijke motivatie van kinderen en jongeren is een belangrijke voorwaarde om taalplezier te borgen en vertrouwen in de eigen leesprestaties te bevorderen. Daarnaast zijn ouders nodig om een basis te behouden en te verstevigen: goed voorbeeld doet volgen.

De inwoner centraal: eerst behoefte, dan aanbod

Diezelfde persoonlijke motivatie is van wezenlijk belang om met laaggeletterde volwassenen in gesprek te komen over hun taalbehoefte. Laaggeletterdheid kan het gevolg zijn van een (licht) verstandelijke beperking, maar even zo goed van bijvoorbeeld sociale omgeving, ouderdom of schoolervaringen. Om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken en aan te pakken, is het belangrijk om te achterhalen waar iemand mee geholpen is. De vraag van een inwoner staat hiermee centraal. Taalplezier staat centraal. Dat kan betekenen dat aanbod anders georganiseerd moet worden als dit niet voldoet.

Preventie is ook: kennis naar voren

We kennen in Nederland NT1 onderwijs (Nederlands als moedertaal) en NT2 onderwijs (Nederlands niet als moedertaal). NT1 en NT2 onderwijs noemen we 'formeel onderwijs', dat wordt verzorgd door onderwijsaanbieders zoals het ROC. Niet iedere taalbehoefte vraagt echter om formeel onderwijs; voor sommige laaggeletterden is een informele setting met vrijwilligers veel passender. We sturen in onze aanpak dan ook op kennisoverdracht van formeel onderwijs naar netwerkpartners en vrijwilligers.

Doorgaande leerlijn: levenslang en op alle levensdomeinen

We leren iedere dag nieuwe dingen bij. Leren stopt niet na schooltijd. Leren stopt niet na een schoolperiode. In een snel veranderende maatschappij is het belangrijk dat inwoners mee kunnen veranderen en veerkrachtig blijven. Een taal- of leerbehoefte verschilt per persoon, maar kan ook veranderen per levensfase: een oudere inwoner heeft naar alle waarschijnlijkheid een andere taalbehoefte dan een jonge schoolverlater die als werkzoekende staat ingeschreven. We maken ons als gemeente dan ook sterk voor divers aanbod, waarbij basisvaardigheden een leven lang en op verschillende manieren kunnen worden aangeleerd. Zo zorgen we er onder andere voor dat inwoners een leven lang mee kunnen doen in onze maatschappij.

Sturen op samenhang en resultaat

De kansengelijkheid die door laaggeletterdheid ontstaat, is niet goed voor de fysieke en sociale gezondheid van mensen en kost daarnaast de maatschappij veel geld. Willen we laaggeletterde inwoners (digi)taalvaardiger en daarmee sociaalvaardiger maken in onze maatschappij, dan moeten keuzes die we als gemeente maken hier ook aan bijdragen. Zo is investeren in een Taalhuis pas echt

zinnig als ook VVE-beleid goed geregeld is. En zullen we bijvoorbeeld afspraken moeten maken met basisscholen over een effectmeting bij VVE-kinderen op latere leeftijd, om in te kunnen schatten of we het VVE-programma voor jonge kinderen moeten uitbreiden. Ook is het starten van taalprojecten gebaat bij voldoende aandacht voor de werving van (taal)vrijwilligers. Door te sturen op samenhang bundelen we kennis en slagkracht en sturen we op effectiviteit. Door daarnaast ambities te vertalen naar kleine(re) te verwezenlijken doelen, zorgen we ervoor dat we ook daadwerkelijk stappen zetten in de bestrijding van laaggeletterdheid. Hiervoor stellen we een uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid op.

Samengevat zijn de uitgangspunten voor bestrijding van laaggeletterdheid in Steenbergen als volgt:

- Preventie voorop
 - VVE is de basis – jong geleerd is oud gedaan
 - Leesplezier = Leesmotivatie = Leesvaardigheid
 - Ouderbetrokkenheid organiseren
 - Aansluiten bij vindplaatsen in plaats van centraliseren
- Taalbehoefte staat centraal; niet het taalaanbod
- Integrale aanpak en doorgaande leerlijn 0-100: levenslang en 'levensbreed' (op alle levensdomeinen)
- Taalplezier als basis voor participatie
- We sluiten aan bij bestaande beleidskaders en de Onderwijsagenda Brabantse Wal
- We werken met uitvoeringsprogramma's om de voortgang te bewaken.

Taalplezier en de eigen taalbehoefte van inwoners staan centraal in onze aanpak, die zich kenmerkt door een 'levenslange en levensbrede focus'.

We erkennen dat de behoefte van inwoners kan per levensfase verschillen.

4 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Uiteindelijk willen we dat Steenbergse inwoners mee kunnen doen in onze samenleving. Op hun eigen manier, met hun eigen mogelijkheden en in hun eigen tempo. Een leven lang leren is voor iedereen belangrijk om mee te blijven doen in onze maatschappij. De doelen van dit beleidskader dragen dan ook juist bij aan die inclusie:

- Het voorkomen van laaggeletterdheid bij kinderen
- Het voorkomen van voortijdig schoolverlaten bij jongeren
- Het bevorderen van arbeids- en maatschappelijke participatie van inwoners
- Het terugdringen van armoede en schuldenproblematiek bij inwoners
- Het tegengaan van eenzaamheid

Wat gaan we doen

Het streven naar inclusie is een groot(s) doel en als geheel lastig meetbaar te maken. Om de komende jaren zichtbare stappen te zetten in de bestrijding van laaggeletterdheid kiezen we ervoor om:

1. de basis te versterken;
2. het bereik te vergroten;
3. en betrokkenheid te organiseren.

Ad 1. De basis versterken

Jong geleerd is oud gedaan. De bestrijding van laaggeletterdheid begint het liefst zo vroeg mogelijk. In Steenbergen bieden we voorschoolse educatie (VE) aan voor kinderen van 2,5 tot 4 met een risico op (taal)achterstand. Daarnaast krijgen kinderen in groep 1 en 2 van de basisschool extra voerschoolse programma's aangeboden daar waar nodig. Om VVE optimaal in te kunnen zetten, kwalitatief te bewaken en een doorgaande lijn tussen voor- en voerschool te borgen, is structureel netwerkoeverleg nodig tussen gemeente, VVE-aanbieders, jeugdgezondheidszorg en onderwijs.

We gebruiken de komende jaren om het VVE-netwerk van Steenbergen op te bouwen en te versterken. Het netwerk vormt de basis voor kennisdeling en deskundigheidsbevordering.

Ad 2. Het bereik vergroten

Een goede start betekent niet automatisch dat het risico op laaggeletterdheid verdwijnt. Er kunnen in een mensenleven legio redenen zijn waardoor de ontwikkeling van basisvaardigheden een deuk oploopt. We hebben aandacht voor de taalbehoefte van inwoners in iedere levensfase. We maken daarbij gebruik van natuurlijke vindplaatsen zoals scholen, BSO (buitenschoolse opvang), de Ontmoetingswinkel, werkgevers en de integrale toegang sociaal domein. Hiermee verkleinen we de drempel voor inwoners om hun taalbehoefte kenbaar te maken en vergroten we ons bereik.

We breiden het VVE-netwerk verder uit met andere partners die een rol (kunnen) spelen in de bestrijding van laaggeletterdheid. We werken vindplaatsgericht en organiseren taalaanbod zoveel mogelijk op/rond deze vindplaatsen.

Ad 3. Betrokkenheid organiseren

Basisvaardigheden taal en rekenen worden sneller aangeleerd met veel herhaling. De bestrijding van laaggeletterdheid wordt versterkt, als taalprogramma's en taallessen ook worden ondersteund door de omgeving: het extra voorlezen van kinderen, het oefenen van Nederlandse taal met bijvoorbeeld vrijwilligerswerk of een taalmaatje op de werkvloer. Ouders, werkgevers, vrijwilligers en verenigingen spelen hierin een belangrijke rol. Bovendien verbindt (ouder)betrokkenheid ook generaties in de bestrijding van laaggeletterdheid: kinderen die een VVE-programma volgen op school, hebben wellicht

ook (groot)ouders met een taalbehoefte. Door ouders en/of omgeving betrokken te krijgen bij de ontwikkeling van een kind, versterken we zowel basisvaardigheden van deze kinderen als de participatie van volwassenen.

We organiseren taalaanbod in Steenberg en waarbij standaard aandacht is voor ouderbetrokkenheid of omgevingsbetrokkenheid. Daar waar mogelijk geven we die betrokkenheid een expliciete rol in het taalaanbod.

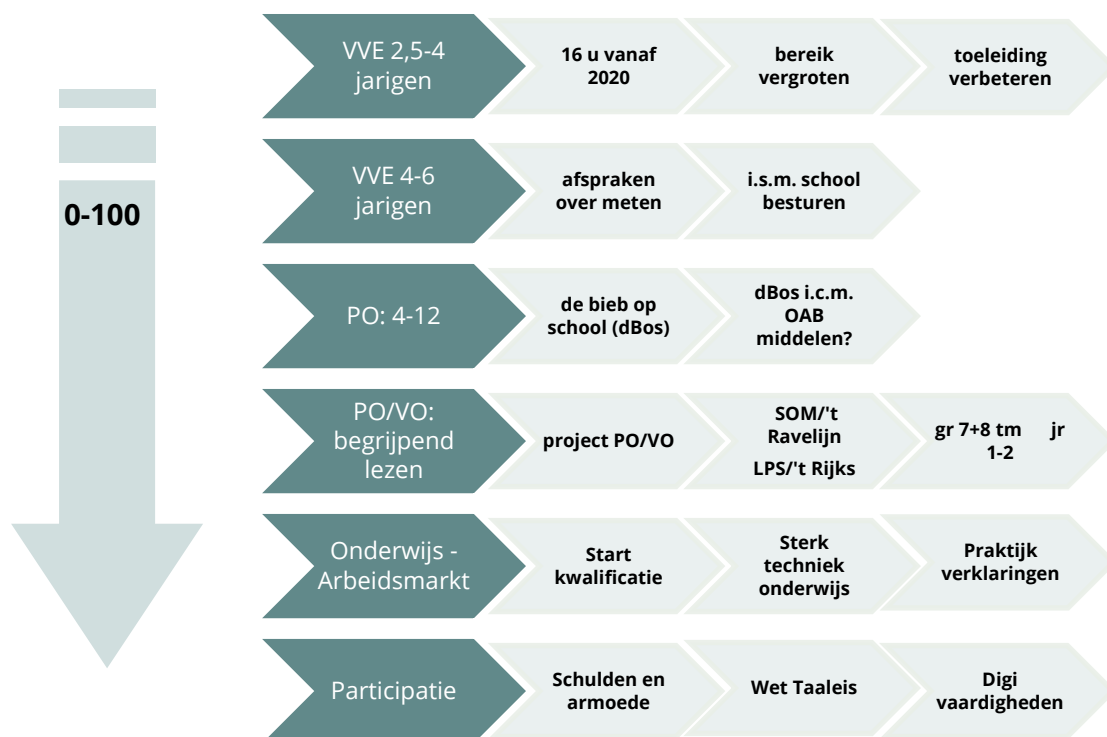
Pijlers: groot denken, kleine stappen

Basis, bereik en betrokkenheid vormen de belangrijkste focus in onze aanpak voor de komende jaren. De aanpak wordt daarbij gedragen door een aantal pijlers, zoals hieronder verbeeld. De pijlers doorlopen nagenoeg alle levensfasen. Enkele pijlers kennen een wettelijke grondslag waar we op korte termijn als gemeente mee aan de slag moeten (in 2019-2020: VVE en leerplicht). Ze bieden ook de mogelijkheid om per thema doelen te benoemen. De pijlers zijn niet uitputtend bedoeld: er zijn zeker meer thema's te verzinnen waarmee de bestrijding van laaggeletterdheid is geholpen.

Onderstaande pijlers zijn thema's waarop de gemeente de komende jaren:

- een wettelijke verplichting heeft;
- al beleidskaders voor heeft vastgesteld, dan wel waar gemeente bij betrokken is;
- en/of waarop de gemeente daadwerkelijk invloed kan uitoefenen vanuit welzijnswerk en de integrale toegang sociaal domein.

De pijlers worden de komende tijd verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's, regelingen en afspraken. Voor lopende afspraken geldt dat we deze zullen aanscherpen in de geest van dit beleidskader laaggeletterdheid 2020-2023.

5 ORGANISEREN EN FINANCIEREN

Laaggeletterdheid bestrijkt alle levensdomeinen van inwoners. De middelen om kansenongelijkheid terug te dringen liggen eveneens verspreid over verschillende domeinen, zoals onderwijs, participatie, jeugd en welzijn. Om de bestrijding van laaggeletterdheid echt effectief te laten zijn, is het belangrijk om overzicht en inzicht te hebben in deze middelen.

SiSa-verantwoording

(G)OAB en RMC-middelen moeten naar het ministerie verantwoord worden. Geld dat niet wordt uitgegeven, vloeit terug naar het Rijk. Het financiële resultaat van de SiSa-verantwoording is terug te zien in de jaarrekening van de gemeente.

Regie voeren en resultaten monitoren

Parallel aan dit beleidskader wordt een uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid geschreven. Dit uitvoeringsprogramma volgt de pijlers zoals hiervoor verbeeld. Beleidskeuzes voor de komende jaren worden in samenhang en in de tijd uitgezet en er is overzicht van de bijbehorende middelen. Het college kan daarmee inhoudelijk bijsturen op de uitvoering en prioritering.

Gemeentelijke begroting als sturingsmechanisme

Dit beleidskader is voornamelijk een strategisch document: het biedt een doorkijk naar ontwikkelingen en wettelijke verplichtingen in de (nabije) toekomst. Alhoewel een deel van de financiële inzet verantwoord moet worden naar het ministerie van OC&W, beslist de gemeenteraad over de lokale begroting. De Raad heeft daarmee de mogelijkheid om, indien nodig, bij te sturen op de uitvoering van onder andere preventieactiviteiten, bibliotheekwerk en/of het Taalhuis.

Tot slot:

In de kamerbrief van 18 maart 2019 heeft de minister de aanpak van het programma '*Samen aan de slag voor een vaardig Nederland*' - *vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024* toegelicht: per 2020 wordt er meer regie en dus meer verantwoordelijkheid bij gemeenten neergelegd in de bestrijding van laaggeletterdheid. Hiervoor worden onder meer extra middelen ten behoeve van volwasseneneducatie beschikbaar gesteld aan de 35 centrumgemeenten, waarbij Breda de centrumgemeente voor West Brabant is.